

ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ НА РЕАЛИЗИРАНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕ В СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

Мартин Николаев Харизанов

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Катедра „Финанси и кредит“

e-mail: mharizanov@abv.bg

Резюме: Настоящото изследване цели да осъществи широкообхватен, но в същото време числово и аналитично синтезиран анализ на изпълнението на проекти с европейско финансиране в Северозападния район за планиране. Анализират се количествените измерители на финансиранята в района – договори, бенефициенти, безвъзмездна финансова помощ, стойност на финансиранята, програмите и техните процентни съотношения спрямо общата численост за областта. Периодът, който се разглежда, обхваща актуалните данни за програмен период 2014 – 2020 г. Извършеният анализ показва, че доминиращо значение в развитието на Северозападния район за планиране има обл. Враца с реализирани проекти за близо половин милиард и най-висока стойност на проектите, разпределени на един жител, следвана от обл. Плевен, която има най-много сключени договори за финансиране.

Ключови думи: Северозападен район за планиране, регионално развитие, NUTS-2.

JEL: R10, R51, R58.

FINANCIAL ASPECTS OF PROJECT IMPLEMENTATION IN THE NORTHWESTERN PLANNING AREA

Martin Nikolaev Harizanov

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department of Finance and Credit

e-mail: mharizanov@abv.bg

Abstract: The present study aims to carry out a comprehensive, but at the same time numerically and analytically synthesized analysis of the implementation of European-funded projects in the Northwestern Planning Area. The quantitative measures of the financing in the region have been analyzed, such as contracts, beneficiaries, grants, value of financing, and the programmes and their percentage ratios to the total number for the region. The period under review covers the current data for the programming period 2014-2020. The performed analysis shows that Vratsa region has dominant importance in the development of the Northwestern planning area, with realized projects for nearly half a billion and the highest value of the projects distributed to one inhabitant, followed by Pleven region, which has the largest number of contracts for funding.

Key words: North-West Planning, Regional Development, NUTS-2.

JEL: R10, R51, R58.

Въведение

Изхождайки от концепцията за регионално развитие и прилагането на възможностите за финансиране с цел реализирането на подобрения и иновации, осъществяването на проекти по програми се очертават редица регионални различия в прилагането на проектно финансиране в различните райони за планиране в страната. Наред с прилагането на инструментариумите за проектно финансиране (Захариев, 2021) чрез публично-частни партньорства (Лилова, Р., Захариев, А., Кръстев, Л. и колектив, 2021) и управлението на проекти развитието на Северозападния регион за планиране през последните години се осъществява и в съответствие с предварително заложените предложения в „Регионалният план за развитие на Северозападния район“ за периода 2014 – 2020 г. (Министерство на регионалното развитие, 2013). Той обхваща целите и приоритетите за устойчиво регионално и местно развитие, чието изпълнение следва на бъде следвано през периода.

Актуалността на темата се обуславя от факта, че предвид настъпването на предстоящия програмен период за планиране и реализиране на проекти за устойчиво развитие на регионите е необходимо да се проследят водещите аспекти на развитие на областите, съставляващи района, както и да се очертаят предпоставките и възможностите за тяхното развитие.

В тази връзка **обект** на изследване е Северозападният район за планиране. **Предмет** на изследването е изпълнението на проектите по областно разпределение и техните финансови специфики. **Целта** е да се извърши анализ и оценка на прилагането на програмно финансиране в прилежащите области и да се очертаят приносните моменти от използването му върху развитието на Северозападния район за планиране. **Задачите**, които се поставят с настоящата работа, са:

- да се открият социално-икономическите аспекти на Северозападния район за планиране;

- да се изведат състоянието и тенденциите на реализираните програми за развитие в областите от Северозападния район за планиране.

В структурен аспект разработката обхваща характеристики на Северозападния район за планиране от социално-икономическа гледна точка и преглед на състоянието и тенденциите на реализираните програми за развитие в областите от Северозападния район за планиране.

1. Социално-икономически аспекти на Северозападния район за планиране

Етимологията на думата „район“ произлиза от френската дума „rayon“ (радиус) (Shishmanova, 2010) и се използва в смисъла на териториалното развитие. По своята същност районът обединява в едно места с оп-

ределени особености – географски, икономически, административно-териториални.

Според класификацията на териториалните единици за статистически цели в България (NUTS 2) (Павлова, 2021) страната е разделена на шест района за планиране: Северозападен, Северен централен, Североизточен, Югоизточен, Южен централен и Югозападен. В тях са разпределени и 28-те области на страната.

*Фигура 1. Разпределение на районите за планиране в България
Източник: (ИСУНСИ, 2020).*

Северозападният район за планиране е най-малкият от шестте района. Той се състои от 5 области – Видин, Враца, Ловеч, Монтана и Плевен и прилежащите към тях 51 общини, систематизирани в таблицата. Петте области имат допирателна до граничните страни на България – Видин и Монтана граничат с Република Сърбия, а областите Видин, Монтана, Враца и Плевен са разположени по поречието на река Дунав в съседство със северната ни съседка Румъния. Таблица 1 обхваща основните характеристики на областите, прилежащи към Северозападния район за планиране – население, територия, брой населени места и дял на населението в градовете (Вж. Табл.1.).

Общият размер на територията на района е 19 070 кв. км, с живущи към 2020 г. 601 648 души, разпределени в 626 населени места. В структурен аспект в обхвата на Северозападния район за планиране най-голяма е област Плевен с население от 234 872 д. през 2020 г., територия от 4 653.3 кв. км и 65.9% дял на населението в градовете.

Таблица 1

Характеристики на областите от Северозападен район за планиране

	Видин	Враца	Ловеч	Монтана	Плевен	Общо за СЗРП*
Население (2020 г.)	82 024	158 554	122 518	126 198	234 872	601 648
Територия (кв. км)	3 032.9	3 619.8	4 128.8	3 635.6	4 653.3	19 070
Брой населени места	140	123	110	130	123	626
Дял на населението в градовете (%)	64.6	58.8	61.8	63.7	65.9	-

Заб.: *СЗРП-Северозападен район за планиране

Източник: Авторова адаптация въз основа на информация от (ИПИ, 2021).

Най-малката област е Видин с 82 024 д. население, живущи на територия от 3 032,9 кв. км, разпределени между 140 населени места, като 64.6% от населението живеят в градовете. Всяка една от областите има собствени характеристики и принос в развитието на Северозападния район за планиране.

Област Видин (Захариев, Андрей; Борисов, Борислав; Проданов, Стоян, 2001) е със стратегическо местоположение, граничещо със съседните държави Сърбия и Румъния. Разполага с изградена инфраструктура, богато разнообразие от природни, исторически и културни забележителности, значителен потенциал за трансгранично сътрудничество и развитие на земеделието, малкия и средния бизнес.

Област Монтана е разположена в значителна близост до столицата София, както и до държавните граници Сърбия и Румъния. През нея, както и през обл. Видин, преминават транспортните коридори (Ангелов, Петко; Заркова, Силвия, 2021) IV, свързващ Централна Европа с Егейско море и 7 речен маршрут „Рейн-Майн-Дунав“. Силните страни и възможности за развитие на областта (План за интегрирано развитие на община Монтана 2021-2027 г., 2020) са, че притежава добре изградена инфраструктура за лека и тежка промишленост и професионална образователна система, налични са значими културно-исторически дадености. Това поставя пред област Монтана възможностите за развитие на кръгова икономика, трансгранично и международно сътрудничество и развитие на земеделието и др.

Област Враца съгласно Областна стратегия за развитие на област Враца за периода 2014-2020 г. (2013) разполага със стратегическо местоположение, през чиято територия преминават важни пътни, жп и водни коридори. Наличието на транспортна инфраструктура и подходящите природни условия имат положително въздействие върху процесите на развитие на земеделие, туризъм, привличане на инвестиции и технологично обновяване на малките и средните предприятия и подобряване на качеството на живот в областта.

Област Плевен ("Велдер Консулт" ООД, 2013) разполага с добро географско положение, наличие на поземлени ресурси и биологично разно-

образия. На територията на областта има развита социална и транспортна инфраструктура, както и значими културно-исторически ценности. Изложените преимущества на областта предоставят множество възможности на развитие, сред които: подобряване жизнения стандарт и качеството на живот, подобряване на транспортната свързаност, развитие на рибарството и опазването на околната среда, съвместно с Румъния. Съществено е да се отбележи, че област Плевен се позиционира на второ място по относителен дял на БВП (Zahariev, Prodanov, Radulova, Zarkova, & Dimitrov, 2020) в Северозападния район.

Област Ловеч (Областна администрация Ловеч, 2013) разполага с благоприятно географско местоположение, развита пътна инфраструктура, съхранено културно-историческо наследство, малки и средни предприятия с традиции в леката и тежката промишленост. Така изброените положителни страни на обл. Ловеч предоставят възможности за прилагане на механизмите на целенасочена подкрепа, изграждане на агломерации, повишаване конкурентоспособността и утвърждаване на района като туристическа дестинация.

2. Състояние и тенденции на реализираните програми за развитие в областите от Северозападния район за планиране

Северозападният район за планиране притежава редица благоприятни икономически показатели и човешки капитал, които да бъдат водещи фактори за развитие на района. Сред ключовите силни страни (Vidin-online/Ivailo, 2011) могат да се посочат: благоприятното географско местоположение, наличието на природни ресурси и развит стопански сектор, изградена образователна мрежа и транспортна структура. В тази връзка възможностите, които се предоставят за по-доброто позициониране на района, са развитието на трансгранично сътрудничество, внедряването на еко- и биоземеделие, рехабилитация и модернизация на пътната мрежа и транспортните съоръжения, развитие на човешките ресурси и др. Отделните области имат своя персонален принос в развитието на района, което поставя важността в разглеждането на отделните области и тяхното участие в развитието.

За периода 2014 – 2020 г. област Видин е участвала в развитието на района, възползвайки се от 11 от общо 20 програми на обща стойност 192 690 076.39 лв., разпределени между 252 бенефициента, при сключени 314 договора за финансиране. Таблица 2 представя числовите стойности на реализираните програми за развитие на обл. Видин за периода 2014 – 2020 г.

Таблица 2

Реализирани програми за развитие на обл. Видин за периода 2014 – 2020 г.

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общо бенефициенти
Транспорт и транспортна инфраструктура	2	2 059 692.26 лв.	2 210 465.96 лв.	1.23%	1.15%	2
Околна среда	9	49 095 906.75 лв.	58 685 660.70 лв.	29.43%	30.46%	7
Региони в растеж	21	54 705 320.39 лв.	55 445 242.07 лв.	32.79%	28.77%	2
Иновации и конкурентоспособност	180	26 784 615.80 лв.	38 959 906.42 лв.	16.05%	20.22%	164
Наука и образование за интелигентен растеж	3	564 420.08 лв.	564 420.08 лв.	0.34%	0.29%	3
Развитие на човешките ресурси	47	13 651 144.38 лв.	13 709 317.38 лв.	8.18%	7.11%	29
Добро управление	2	562 504.55 лв.	562 504.55 лв.	0.34%	0.29%	1
Храни	12	5 064 964.83 лв.	5 064 964.83 лв.	3.04%	2.63%	10
Инициатива за малки и средни предприятия	-	-	-	-	-	-
Програма за морско дело и рибарство	1	547 017.76 лв.	1 094 035.53 лв.	0.33%	0.57%	1
Фонд "Убежище, миграция и интеграция"	-	-	-	-	-	-
Фонд "Вътрешна сигурност"	1	1 173 480.00 лв.	1 173 480.00 лв.	0.70%	0.61%	1
Програма за развитие на селските райони (за мерки по чл. 9б, т.2 от ЗПЗП)	36	12 627 382.41 лв.	15 220 078.87 лв.	7.57%	7.90%	32
Опазване на околната среда и климатичните промени	-	-	-	-	-	-
Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи	-	-	-	-	-	-
Фонд за двустранни отношения	-	-	-	-	-	-
Правосъдие	-	-	-	-	-	-
Вътрешни работи	-	-	-	-	-	-
Културно предприемачество, наследство и сътрудничество	-	-	-	-	-	-
Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност	-	-	-	-	-	-

Източник: данни от ИСУН 2020 и изчисления на автора.

Общата стойност на реализираните програми за периода възлиза на стойност 192 690 076.39 лв. Въз основа на гореизложените данни и извършените изчисления е видно, че за целите на своето развитие областта залага на програмите „Околна среда“, „Региони в растеж“ и „Иновации и конкурентоспособност“, представляващи съответно 30,46%, 28,77% и 20,22% от всички реализирани програми. Най-голям интерес се наблюдава при „Иновации и конкурентоспособност“, където са реализирани 180 договора при 164 бенефициента. Общата стойност на реализираните проекти по горепосочените програми представлява средно 2 349,19 лв. на човек от населението, живущо в обл. Видин. Липса на интерес се наблюдава към програмите: „Инициатива за малки и средни предприятия“, Фонд "Убежище, миграция и интеграция", „Опазване на околната среда и климатичните промени“, „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи“, „Фонд за двустранни отношения“, „Правосъдие“, „Вътрешни работи“, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“, „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“.

Област Монтана реализира следните програми за развитие:

Таблица 3

Реализирани програми за развитие на обл. Монтана за периода 2014 – 2020 г.

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общ брой бенефициенти
Транспорт и транспортна инфраструктура	2	169 302.78 лв.	196 132.50 лв.	0.07%	0.06%	2
Околна среда	7	25 069 855.03 лв.	28 569 326.20 лв.	10.18%	9.20%	5
Региони в растеж	22	59 037 405.04 лв.	59 991 043.20 лв.	23.97%	19.32%	4
Иновации и конкурентоспособност	388	105 695 246.38 лв.	154 212 351.87 лв.	42.91%	49.66%	339
Наука и образование за интелигентен растеж	12	2 956 085.77 лв.	2 956 085.77 лв.	1.20%	0.95%	11
Развитие на човешките ресурси	86	21 199 283.65 лв.	21 355 806.13 лв.	8.61%	6.88%	49
Добро управление	5	598 625.38 лв.	598 625.38 лв.	0.24%	0.19%	4
Храни	14	2 288 601.63 лв.	2 288 601.63 лв.	0.93%	0.74%	10
Инициатива за малки и средни предприятия	-	-	-	-	-	-
Програма за морско дело и рибарство	19	7 129 051.73 лв.	14 418 614.44 лв.	2.89%	4.64%	11

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общ брой бенефициенти
Фонд "Убежище, миграция и интеграция"	-	-	-	-	-	-
Фонд "Вътрешна сигурност"	-	-	-	-	-	-
Програма за развитие на селските райони (за мерки по чл. 9б, т.2 от ЗПЗП)	60	18 364 095.71 лв.	22 137 758.18 лв.	7.46%	7.13%	48
Опазване на околната среда и климатичните промени	-	-	-	-	-	-
Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи	1	3 790 895.85 лв.	3 790 895.85 лв.	1.54%	1.22%	1
Фонд за двустранни отношения	-	-	-	-	-	-
Правосъдие	-	-	-	-	-	-
Вътрешни работи	-	-	-	-	-	-
Културно предприемачество, наследство и сътрудничество	-	-	-	-	-	-
Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност	-	-	-	-	-	-

Източник: данни от ИСУН 2020 и изчисления на автора.

Стойността на реализираните програми в областта възлиза на 310 515 241.15 лв. Стойността, средно на жител на областта, възлиза на 1 958.42 лв. Най-голям принос в развитието на областта имат програмите „Иновации и конкурентоспособност“ – 154 212 351.87 лв., представляващи 49,66% от всички реализирани програми в областта, следвани от „Региони в растеж“ – 59 991 043.20 лв. (19,32%). Извън обхвата на интерес за развитие на обл. Монтана остават програмите: „Инициатива за малки и средни предприятия“, „Фонд "Убежище, миграция и интеграция", „Фонд "Вътрешна сигурност", „Опазване на околната среда и климатичните промени“, „Фонд за двустранни отношения“, „Правосъдие“, „Вътрешни работи“, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“ и „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“.

През периода 2014 – 2020 г. са реализирани следните програми за развитие на обл. Враца, систематизирани в Табл. 4.

Таблица 4

Реализирани програми за развитие на обл. Враца за периода 2014 – 2020 г.

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общ брой бенефициенти
Транспорт и транспортна инфраструктура	1	68 025.00 лв.	68 025.00 лв.	0.02%	0.01%	1
Околна среда	8	155 890 125.09 лв.	216 715 251.93 лв.	41.61%	43.62%	5
Региони в растеж	32	53 804 229.36 лв.	57 398 497.46 лв.	14.36%	11.55%	6
Иновации и конкурентоспособност	496	106 989 722.08 лв.	158 188 630.87 лв.	28.56%	31.84%	433
Наука и образование за интелигентен растеж	11	2 444 885.72 лв.	2 444 885.72 лв.	0.65%	0.49%	10
Развитие на човешките ресурси	79	23 244 072.37 лв.	23 432 989.06 лв.	6.20%	4.72%	45
Добро управление	5	688 091.05 лв.	688 091.05 лв.	0.18%	0.14%	4
Храни	14	6 314 663.31 лв.	6 314 663.31 лв.	1.69%	1.27%	9
Инициатива за малки и средни предприятия	-	-	-	-	-	-
Програма за морско дело и рибарство	4	259 610.11 лв.	512 620.21 лв.	0.07%	0.10%	3
Фонд "Убежище, миграция и интеграция"	-	-	-	-	-	-
Фонд "Вътрешна сигурност"	-	-	-	-	-	-
Програма за развитие на селските райони (за мерки по чл. 9б, т.2 от ЗПЗП)	57	23 347 841.65 лв.	29 442 685.08 лв.	6.23%	5.93%	40
Опазване на околната среда и климатичните промени	-	-	-	-	-	-
Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи	1	1 587 473.97 лв.	1 587 473.97 лв.	0.42%	0.32%	1
Фонд за двустранни отношения	-	-	-	-	-	-
Правосъдие	-	-	-	-	-	-
Вътрешни работи	-	-	-	-	-	-
Културно предприятие, наследство и сътрудничество	-	-	-	-	-	-
Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност	-	-	-	-	-	-

Източник: данни от ИСУН 2020 и изчисления на автора.

От таблицата е видно, че за целите на развитие на обл. Враца доминиращо значение има програмата „Околна среда“ с разработени проекти на стойност 216 715 251.93 лв. (41.61% от всички реализирани проект). Втора по значение е програмата „Иновации и конкурентоспособност“, допринесла с проекти на стойност 158 188 630.87 лв. (31.84%). По тази програма са осъществени над 496 проекта между 433 бенефициента от областта. Чрез програмата „Региони в растеж“ са инвестирани 57 398 497.46 лв. в развитието на региона, представляващи 11.55% от всички проекти. Извън обхвата на инвестиране на област Враца остават програмите „Инициатива за малки и средни предприятия“, „Фонд "Убежище, миграция и интеграция", „Фонд "Вътрешна сигурност", „Опазване на околната среда и климатичните промени“, „Фонд за двустранни отношения“, „Правосъдие“, „Вътрешни работи“, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“, „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“. Реализираните проекти по оперативни програми възлизат на 4 054.86 лв. на човек от населението в областта, което я поставя сред областите „отличнички“ по проектно реализиране.

В Таблица 5 са представени реализираните програми, целящи подобряване потенциала на област Плевен:

Таблица 5

Реализирани програми за развитие на обл. Плевен за периода 2014 – 2020 г.

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общ брой бенефициенти
Транспорт и транспортна инфраструктура	-	-	-	-	-	-
Околна среда	11	121 028 182.16 лв.	152 968 176.43 лв.	31.01%	31.21%	8
Региони в растеж	23	71 400 491.67 лв.	71 519 037.13 лв.	18.30%	14.59%	5
Иновации и конкурентоспособност	721	138 287 622.60 лв.	198 436 165.73 лв.	35.44%	40.49%	639
Наука и образование за интелигентен растеж	14	4 070 707.56 лв.	4 070 707.56 лв.	1.04%	0.83%	14
Развитие на човешките ресурси	139	29 659 538.63 лв.	30 180 881.55 лв.	7.60%	6.16%	90
Добро управление	5	948 158.03 лв.	948 158.03 лв.	0.24%	0.19%	4
Храни	13	3 459 891.31 лв.	3 459 891.31 лв.	0.89%	0.71%	8
Инициатива за малки и средни предприятия	-	-	-	-	-	-
Програма за морско дело и рибарство	5	879 689.42 лв.	1 703 182.94 лв.	0.23%	0.35%	5

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общ брой бенефициенти
Фонд "Убежище, миграция и интеграция"	-	-	-	-	-	-
Фонд "Вътрешна сигурност"	-	-	-	-	-	-
Програма за развитие на селските райони (за мерки по чл. 9б, т.2 от ЗПЗП)	59	20 497 305.41 лв.	26 837 030.73 лв.	5.25%	5.48%	46
Опазване на околната среда и климатичните промени	-	-	-	-	-	-
Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи	-	-	-	-	-	-
Фонд за двустранни отношения	-	-	-	-	-	-
Правосъдие	-	-	-	-	-	-
Вътрешни работи	-	-	-	-	-	-
Културно предприемачество, наследство и сътрудничество	-	-	-	-	-	-
Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност	-	-	-	-	-	-

Източник: данни от ИСУН 2020 и изчисления на автора.

Видно от данните в таблицата е, че обл. Плевен ангажира значителен ресурс от програмите за иновациите и конкурентоспособност на бизнеса, прилагайки 198 436 165.73 лв. в тяхното прилагане, което представлява над 40% от всички реализирани проекти в областта. Общата численост на сключените договори за финансиране е в размер на 721 бр., разпределени между 639 бенефициенти. Втора по значение е програмата за опазване на околната среда – 152 968 176.43 лв. (31.21% от всички приложени програми). На трета позиция е програмата „Региони в растеж“, която е допринесла за развитието на обл. Плевен чрез 71 519 037.13 лв. Програмите, от които областта не се е възползвала, са: „Транспорт и транспортна инфраструктура“, „Инициатива за малки и средни предприятия“, „Фонд "Убежище, миграция и интеграция", „Фонд "Вътрешна сигурност", „Опазване на околната среда и климатичните промени“, „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи“, „Фонд за двус-

трантни отношения“, „Правосъдие“, „Вътрешни работи“, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“, „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“. В числово разпределение стойността на реализираните проекти на 1 живущ в областта възлиза на 3 883.76 лв.

Таблица 6 систематизира реализираните програми за развитие на област Ловеч за периода 2014 – 2020 г.

Таблица 6

Реализирани програми за развитие на обл. Ловеч за периода 2014 – 2020 г.

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общ брой бенефициенти
Транспорт и транспортна инфраструктура	-			-	-	
Околна среда	2	4 567 617.61 лв.	5 083 445.26 лв.	2.83%	2.54%	2
Региони в растеж	30	53 560 604.34 лв.	53 775 658.50 лв.	33.14%	26.83%	5
Иновации и конкурентоспособност	403	68 683 284.81 лв.	103 235 946.98 лв.	42.50%	51.51%	360
Наука и образование за интелигентен растеж	4	1 135 769.89 лв.	1 135 769.89 лв.	0.70%	0.57%	3
Развитие на човешките ресурси	61	15 640 091.70 лв.	15 716 836.70 лв.	9.68%	7.84%	32
Добро управление	4	695 855.03 лв.	695 855.03 лв.	0.43%	0.35%	3
Храни	9	1 647 172.85 лв.	1 647 172.85 лв.	1.02%	0.82%	6
Инициатива за малки и средни предприятия	-	-	-	-	-	-
Програма за морско дело и рибарство	15	2 577 618.03 лв.	5 085 592.10 лв.	1.60%	2.54%	11
Фонд "Убежище, миграция и интеграция"	-	-	-	-	-	-
Фонд "Вътрешна сигурност"	-	-	-	-	-	-
Програма за развитие на селските райони (за мерки по чл. 9б, т.2 от ЗПЗП)	60	13 089 404.12 лв.	14 043 282.84 лв.	8.10%	7.01%	50
Опазване на околната среда и климатичните промени	-	-	-	-	-	-
Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи	-	-	-	-	-	-
Фонд за двустранни отношения	-	-	-	-	-	-

Програма	Общ брой договори	Обща стойност БФП	Обща стойност	% спрямо общата стойност на БФП за района	% спрямо общата стойност за района	Общ брой бенефициенти
Правосъдие	-	-	-	-	-	-
Вътрешни работи	-	-	-	-	-	-
Културно предприемачество, наследство и сътрудничество	-	-	-	-	-	-
Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност	-	-	-	-	-	-

Източник: данни от ИСУН 2020 и изчисления на автора.

Област Ловеч реализира значителна стойност по програма „Иновации и конкурентоспособност“ – 103 235 946.98 лв. за подобряване на регионалното развитие, което представлява 51.51% от всички реализирани програми в областта. По нея са сключени 403 договора за финансиране на 360 бенефициента. Втора по значимост е програмата „Региони в растеж“ – 53 775 658.50 лв. (26.83%), следвани от „Развитие на човешките ресурси“ и „Програма за развитие на селските райони (за мерки по чл. 9б, т. 2 от ЗПЗП)“, по които са реализирани над 14% от всички проекти в областта. Извън обхвата на програмно финансиране на област Ловеч попадат програмите: „Транспорт и транспортна инфраструктура“, „Инициатива за малки и средни предприятия“, „Фонд "Убежище, миграция и интеграция", „Фонд "Вътрешна сигурност", „Опазване на околната среда и климатичните промени“, „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи“, „Фонд за двустранни отношения“, „Правосъдие“, „Вътрешни работи“, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“, „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“. Реализираните проекти по програми в област Ловеч възлизат средно на 853.31 лв. на човек от населението в областта, което я поставя на последно място по реализирани проекти в Северозападния район за планиране.

Заклучение

Въз основа на направеното проучване се наблюдава, че Северозападният район за планиране е сред регионите, които през последните години се развиват чрез инвестиране главно в програмите „Региони в растеж“, „Иновации и конкурентоспособност“, „Развитие на човешките ресурси“ и

„Околна среда“. Най-голяма финансова подкрепа в района получава обл. Враца, където общата стойност възлиза на 496 793 813.66 лв. При нея се наблюдава и най-висок дял на стойността на проектите, отнесени към 1 живущ в областта – 4 054.86 лв. Най-голяма безвъзмездна финансова помощ получава обл. Плевен – 390 231 586.79 лв., с реализирани 990 договора за финансиране и удовлетворени 748 бр. бенефициенти. Предвид положителните страни на областите в района – наличието на значимо географско местоположение, транспортни коридори и културно-историческо наследство за развитието на района през следващите програмни периоди е необходимо концентрирането върху програмите за подобряване на транспорта и транспортната инфраструктура, културното предприемачество, наследство и сътрудничество. По този начин Северозападният район за планиране би приел нов облик с национална и европейска привлекателност.

Използвани източници

- "Велдер Консулт" ООД. (Май 2013 г.). *Областна стратегия за развитие на област Плевен за периода 2014 – 2020 г.* Извлечено от https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjFr9vlqpv1AhXkR_EDHfWHAEQQFnoECAyQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.strategy.bg%2FFileHandler.ashx%3FfileId%3D7050&usg=AOvVaw3t89SQ76HY1ffgIvD0M1r
- Shishmanova, M. (2010). *Регионален анализ/Regional analysis*. (Р. Далчева, Ред.) Авангард прима. Извлечено от https://www.researchgate.net/publication/317037002_REGIONALEN_ANALIZ_REGIONAL_ANALYSIS
- Vidin-online/Ivailo. (26 март 2011 г.). *SWOT анализ на Северозападния район за планиране*. Извлечено от www.vidin-online.com: <http://www.vidin-online.com/plan-za-razvitie-2007-2013/swot-analiz-na-severozapadniya-rayon-za-planirane>
- Zahariev, A., Prodanov, S., Radulova, A., Zarkova, S., & Dimitrov, S. (October 2020 г.). *План за интегрирано развитие на община Пордим за периода 2021-2027 г. (250 стр.)*. ("АПС Планконсултинг ООД, Ред.) Извлечено от <https://www.researchgate.net>: https://www.researchgate.net/publication/347985505_PLAN_ZA_INTEGRIRANO_RAZVITIE_NA_OBSINA_PORDIM_ZA_PERIODA_2021-2027_g_250_str
- Ангелов, Петко; Заркова, Силвия. (2021). Възможности за стопански подем чрез развитие на съвременната логистика в България и Румъния. *Наука конференция "Логистиката и обществените системи"* (стр. 938). Велико Търново: Издателски комплекс на НВУ "Велико Търново". Извлечено от:

https://www.researchgate.net/publication/351691489_VZMOZNOSTI_ZA_STOPANSKI_PODEM_CREZ_RAZVITIE_NA_SVREMENNATA_LOGISTIKA_V_BLGARIA_I_RUMNIA OPPORTUNITIES FOR ECONOMIC GROWTH THROUGH DEVELOPMENT OF MODERN LOGISTICS IN BULGARIA AND ROMANIA

Захариев, А. (2021). *Техники за проектно финансиране*. Свищов: АИ "Ценов". Извлечено от

https://www.researchgate.net/publication/349643789_TEHNIKI_ZA_PROEKTNO_FINANSIRANE

Захариев, Андрей; Борисов, Борислав; Проданов, Стоян. (2001). *SWOT анализ на общините от Видинска област*. Свищов: Академично издателство "Д. А. Ценов".

ИПИ. (2021). *Регионални профили "Показатели за развитие"*. София: Институт за пазарна икономика.

ИСУНСИ. (01 04 2020 г.). *Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти*. Извлечено от <http://umispublic.government.bg/prPlanningRegions.aspx>

Лилова, Р., Захариев, А., Кръстев, Л. и колектив. (2021). *Въведение във финансите*. Свищов: АИ "Ценов". Извлечено от

https://www.researchgate.net/publication/350354290_VVEDENIE_VV_FINANSITE

Министерство на регионалното развитие. (2013). *Регионален план за развитие на Северозападен район за периода 2014-2020 г.* София: Министерство на регионалното развитие.

Областна администрация Ловеч. (2013). *Областна стратегия за развитие на област Ловеч 2014 – 2020 г.* Ловеч. Извлечено от

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiV6NqM0pz1AhVMQvEDHZeGAHYQFnoECAUQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.strategy.bg%2FFileHandler.ashx%3FfileId%3D6810&usg=AOvVaw3eLZn2jwFXjMw4PlmZ4J3>

Областна стратегия за развитие на област Враца за периода 2014 – 2020 г. (2013). *Областна стратегия за развитие на област Враца за периода 2014 – 2020 г.* Извлечено от

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwidtoOjtZr1AhV3QfEDHfxCD34QFnoECAUQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.strategy.bg%2FFileHandler.ashx%3FfileId%3D3819&usg=AOvVaw1BPcUyhFdtjqnGgxisAWVK>

Павлова, М. (2021). Фискална позиция на общините в условията на децентрализация в публичния сектор - актуални проблеми и възможности за растеж. *Алманах научни изследвания, том 29*, 369-405. Извлечено от <https://dlib.unisvishtov.bg/bitstream/handle/10610/4442/3481b2554b0c5ae4c79a75b021d5fb38.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

План за интегрирано развитие на община Монтана 2021 – 2027 г. (2020).

План за интегрирано развитие на община Монтана 2021-2027

г./Приет с Решение №311 от 26.11.2020 г. на Общински съвет

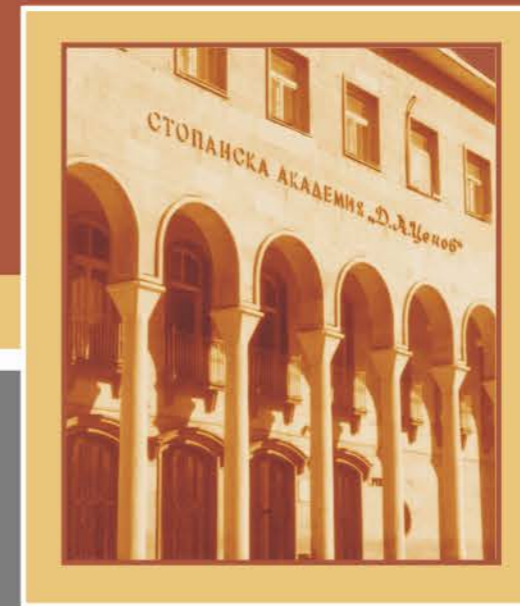
Монтана. Извлечено от www.strategy.bg:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi8rdrSrJr1AhX2RfEDHZBQBSQQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.strategy.bg%2FFileHandler.ashx%3FfileId%3D23177&usg=AOvVaw3t69uwuGACeDeGFZf6cU4C>

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XIV, 2021

Книга 17

Том XIV, 2021 г.
Книга 17

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Доц. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Янислава Александрова – технически секретар

СЪДЪРЖАНИЕ

Студии

Андрей Антонов Йорданов ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВЪВЕЖДАНЕТО НА ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ В ПРОЕКТНИ ЕКИПИ.....	5
Анна Димитрова Димитрова СТРУКТУРНИ ТРАНСФОРМАЦИИ НА ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ И ВЪТРЕШНИ ИНВЕСТИЦИОННИ ПОТОЦИ В БЪЛГАРИЯ (2010 – 2020).....	24
Беатрис Венциславова Любенова СТРЕС ТЕСТОВЕТЕ КАТО ИНТЕГРАЛЕН ПОДХОД ЗА КОМПЛЕКСНА ОЦЕНКА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА РИСКА, КАЧЕСТВОТО НА АКТИВИТЕ И УСТОЙЧИВОСТТА НА БАНКИТЕ	49
Даниел Сергеев Тунчев ПЪРВИЧНИ И ВТОРИЧНИ ФАКТОРИ ЗА ФОРМИРАНЕ ЦЕНАТА НА ПЕТРОЛА – ИКОНОМИЧЕСКИ РАКУРСИ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ АСПЕКТИ	81
Диана Руменова Христова КАРИЕРНОТО РАЗВИТИЕ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СЛУЖИТЕЛИТЕ И РАБОТОДАТЕЛИТЕ	103
Елена Валериева Вълчева АНАЛИЗ НА ТОВАРНИЯ АВТОМОБИЛЕН ТРАНСПОРТ В БЪЛГАРИЯ	118
Елена Димитрова Ташкова КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИКАТА.....	137
Калоян Драгомиров Паргов ИСТОРИЧЕСКИ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ЕНЕРГИЙНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК	163
Николай Кирилов Калистратов МЕТОДИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА РЕВИЗИОННИЯ АКТ И ОТЧИТАНЕ НА ФУНКЦИИТЕ И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА В СЯНКА В БЪЛГАРИЯ	192
Стелиян Богданов Стефанов ПОТРЕБНОСТ ОТ ПРОМЕНИ В ДАНЪЧНАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ.....	217

Юлиан Христов Войнов
ПРЕДПОСТАВКИ И ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ИНСТРУМЕНТАРИУМА ЗА СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ 234

Yaakov Itach
THE IMPACT OF FINANCIAL EDUCATION PROGRAMMES
IN ISRAEL AND THE FAMILY DISCUSSION ON FINANCIAL
MATTERS ON THE BEHAVIOUR OF YOUTH..... 260

Статии

Борислав Петров Лазаров
ТЕНДЕНЦИИ В ИНТЕНЗИВНОСТТА НА АВТОМОБИЛНОТО ДВИЖЕНИЕ
В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА ИКОНОМИЧЕСКА
ОБОСНОВКА НА РАЗВИТИЕТО НА TEN-T 289

Боряна Великова Симеонова
МОДЕЛИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА СТОКИТЕ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
С ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ 303

Боян Димитров Вранчев
ЕФЕКТИВНОСТ НА ПРОЕКТНИТЕ ЕКИПИ 315

Ваня Владимирова Галчева
АНАЛИЗ НА АВТОМОБИЛНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА
В БЪЛГАРИЯ 332

Вахан Ахаси Бохосян
МОРАЛЕН РИСК И ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА КОНФЛИКТА
“ПРИНЦИПАЛ-АГЕНТ“ В ЗАСТРАХОВАНЕТО 343

Галя Колева Монева
ГЕНЕЗИС И ЕВОЛЮЦИЯ НА РЕВЕНЮ МЕНИДЖМЪНТА
НА РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС..... 356

Георги Стоилов Анев
БИЗНЕС МОДЕЛИ И ПОДХОДИ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ПРИХОДИ
В ЕЛЕКТРОННАТА ТЪРГОВИЯ 373

Даниел Генчев Данчев
НОВИ ПОЛИТИКИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД МАЛКИТЕ И СРЕДНИ
ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ 390

Даниела Стойчева Сачарова
КОНЦЕНТРАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ
ОБЩОЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ В СЕКТОРА
НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ 402

Димитър Сергеев Димитров БАЛКАНСКИЯТ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ ВЪЗЕЛ И БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИЗЪМ.....	412
Кармен Димитров Вранчев НИЪРШОРИНГЪТ КАТО СТРАТЕГИЯ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В БЪЛГАРИЯ.....	422
Катя Симеонова Иванова ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19	436
Кузман Илиев Илиев ПАРИЧНАТА ДИНАМИКА КАТО ФАКТОР НА ГЕНЕРАЛНОТО РАВНОВЕСИЕ В ИКОНОМИКАТА И ИКОНОМИЧЕСКИЯ ЦИКЪЛ – КОНЦЕПТУАЛНИ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ	450
Магдалена Славе Андоновска ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА МЕДИЙНИЯ ПЛУРАЛИЗЪМ В РЕПУБЛИКА С. МАКЕДОНИЯ	466
Мария Александрова Велкова УПРАВЛЕНИЕ НА КОНФЛИКТИ В МУЛТИКУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ	475
Мартин Николаев Харизанов ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ НА РЕАЛИЗИРАНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕ В СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ	487
Мартин Яворов Бакърджиев УСТОЙЧИВОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ	503
Моника Любомирова Янакиева ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ФОРМИРАНЕТО И БЮДЖЕТИРАНЕТО НА ПУБЛИЧНИТЕ ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТТА НА МЛАДЕЖТА	523
Наталия Стоянчева Стоянова ЗА НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРИЯ ПО ГЛОБАЛНИТЕ ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	543
Никола Илчов Илчев ОПЕРАТИВНИ МОДЕЛИ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ И НАПИТКИ В ДИГИТАЛНА СРЕДА	555
Орлин Чавдаров Япраков АНАЛИЗ НА КОЛИЧЕСТВЕНИТЕ ИЗМЕРИТЕЛИ В БЪЛГАРСКИЯ БАНКОВ ПАЗАР	565

Рая Бисерова Драгоева ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА КОНСОЛИДАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ ВЪРХУ ЕФЕКТИВНОСТТА НА БАНКОВАТА ДЕЙНОСТ	580
Румяна Цветанова Витнъова ПОСТИЖЕНИЯ И ПРАКТИКИ ПРИ ВЪВЕЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ ПО ФИНАНСОВА ГРАМОТНОСТ В УЧИЛИЩАТА	598
Светлана Димитрова Аврионова ПОСТЪПЛЕНИЯТА ОТ ДАНЪЧНИ ПРИХОДИ В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА КОВИД-19	615
Силвия Петрова Петранова ТУРИЗМЪТ В БЪЛГАРИЯ И КРИЗАТА COVID-19	625
Слави Петров Джалъзов ТЕОРЕТИЧНИ И ПРИЛОЖНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ОНЛАЙН КОМУНИКАЦИИТЕ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ БИЗНЕС	638
Снежана Веселинова Найденова СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ И ВЪЗМОЖНИ ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ЗА ОСНОВНИТЕ УЧАСТНИЦИ	652
Станислав Чавдаров Младенов ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ СЕКТОРИТЕ В ИКОНОМИКАТА НА СТРАНАТА	669
Стефан Ангелов Пешов СЪЩНОСТ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ ПРИ ТЪРГОВИЯТА С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ	687
Теодор Людмилев Борисов РЕПУБЛИКАНСКАТА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ – СПЕЦИФИКИ И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ.....	697

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XIV – 2021, книга 17

Даден за печат на 10.07.2023 г., излязъл от печат 14.07.2023 г.
Поръчка № 18830; формат 16/70/100; тираж 65

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А